

A tavasz beköszöntével megszaporodnak a vadász és a vadgazda kellemes gondjai. Miután most már április 15-től megkezdődik az őzbakvadászat.

Reményteljes kíváncsisággal járjuk ilyenkor a területet. Milyenek a bakok, hol tartózkodik a kiszemelt, öreg dalia? Melyiket szánjuk a fizetővendégeknek? Hiszen kell a bevétel, kezdődnek a tavaszi munkák, sok helye van ennek a pénznek.

S valljuk be őszintén: a vadászató vállán nagy teher nyugszik. A legtöbb őzbak elejtése után mindig van egy kis drukk. Az aggályos mérlegelés, a lefőzött trófeák gusztálása, a mínusz-pontoktól való félelem jele is. A vadászati hatóság azon törekvéssel, hogy a trófeás vadat ne ejtsük el a kulmináció előtt, mindazonáltal maradéktalanul egyet kell értenünk. Annál is inkább, mivel a vadászatra jogosultak objektív érdekei is ezt támasztják alá. De, mint tudjuk, az ördög a részletekben lakozik.

Az első és legfontosabb kérdés az, hogy milyen idős a bak. A vadásztatónak ezt *in vivo* kell eldönteni, tehát az őzbak életében, 100-150 m távolságra a baktól, sokszor korlátozott látási viszonyok közepette. Ha előzőleg már volt alkalma megfigyelni a kiszemelt vadat, az feltétlenül előnyös, de igen sokszor, főleg fedettebb telepeken, nem mindig adódik ilyen lehetőség. A kor eldöntésére ebben a helyzetben a legalkalmasabb az állatról kialakult összenyomás – a viselkedés, a testalkat és az agancs hármása által alkotott összkép. Hacsak nem ismerjük az állatot „személyesen”, több év óta, szakszerűen és megbízhatóan csak annyi állapítható meg, hogy fiatal, középkorú vagy öreg egyeddel van-e dolgunk. Semmi értelme az állat korát éves pontossággal meghatározni, mert ez a becslés úgysem megbízható, de ennyi elég is a jó döntéshez.

Ezután jön a második probléma: összevetni az agancsot a korról. Ehhez mindenekelőtt a terület (körzet) őzállományát kell alaposan ismerni.

Az öröklődően hibás, tehát „selejt agancsok” elbírálása nem okoz különösebb gondot. Ne-

hezebb a helyzet az „örökös közepes” kategóriával. Ha már vannak birtokunkban az évi agancssúlyadatok, tehát az agancsok fajsúlyáról is rendelkezünk megfelelő tapasztalat-

Az őzbak

tal, akkor ez a feladat is megoldható.

A legnehezebb kérdés akkor áll a vadászkiészítő vagy vadász előtt, ha szabályos hatos agancsról kell eldöntenie, hogy lehető-e, mert már elérte fejlődése csúcsát, vagy még nem, tehát kímélendő.

Az ide vonatkozó FM-rendelet szerint a golyóérettség korhatára 7 év, gyenge élőhelyi adottságú területek esetében 5-6 év. De valójában hány éves korban kulminál az őzbak agancsfejlődése? Azt hiszem, ennek a kérdésnek az eldöntése a legnehezebb.

Széchenyi Zsigmond, aki „vadászati etalon” Magyarországon, azt mondja, hogy 2-3 és 9 év között. Most már csak azt kell eldönteni, hogy melyik őzbaknál mikor jön el ez az időpont. (S akkor még nem szóltunk a különböző évjáratokat érintő átmeneti negatív hatásokról, pl. az időjárásról és egyéb, az egészség állapotát érintő tényezőkről).

Professzor Stubbe NDK-ban végzett méréseinek adatai szerint (Hackel és környékén 1958-1981-ig), 181 jelölt őzbak adatai alapján, az őzbakok 3%-a két éves korban, 32%-a 3 éves korban, 33%-a 4 éves korban, 18%-a 5 éves korban, 9%-a 5 évnél idősebb korban rakta fel a legjobb (legsúlyosabb) agancsát. Hasonló magyarországi megfigyelésről nincs tudomásom. Stubbe megállapítja még azt is, hogy az első agancs minősége előrevetíti az állat későbbi agancsfejlesztési képességeit. Ha ez gyenge, akkor később is az lesz, illetve, ha erős, akkor számíthatunk kapitális trófeára. Az agancs formája jól örökölhető, a mérete, súlya annál kevésbé.

Miután lefőztük az agancsot, a bírálóbizottság elé kerül. Itt – alapvetően más információk alapján, mint a vadászató vagy

vadászatának buktatói

a vadász tette – megállapítják a korát. A magyar vadászati gyakorlatban erőteljesen gyökeret vert a fogkopásból történő kormeghatározás. Holott az ismert dániai kísérletek világosan bizonyítják (Professzor Strangaard, 6000 őz egyedi megjelölése alapján 30 éven át tartó kísérlete), hogy az *őz korát a tejfogak kiváltása után a fogkopás alapján nem lehet meghatározni*. Hasonló tévhitet alapul a rózsa alakjából történő kormeghatározás gyakorlata is. A rózsa alakja a korról nincs szignifikáns kapcsolatban.

Három konkrét esetből vannak első kézből származó

információim. Karámban nevelt, befogott őzbak, amelyet kiváló takarmánnyal „ad libitum” etetnek, hároméves korára produkálja az érett agancsformát. A bírálóbizottság (maradjon titokban, hogy melyik), „csont nélkül” lebíráltta 7 évesként a szóban forgó őzet, amikor azok alig érték el a hároméves kort.

Az FM-rendeletben meghatározott bírálati paraméterek a gyakorlatban alig használhatók. Nem fair a bírálat olyan formája, amelyben a bizottság a kort éves pontossággal „adja meg”, s ehhez százszoros nagyságrendű vadgaz-

dállkodási bírságot rendel, ha a vadásztató netán „tévedett”. Persze a gyakorlatban sokat szelídül a dolog, a bizottságok is rugalmasak, és a vadásztatók is el tudják kerülni a túlzott kockázatot.

Saját gyakorlatunkban (Tak-
takózi Nimród Vt.) többször előfordult, hogy a kapitális, de még fiatal bakot nem mertük meglövetni, s a következő évben vagy eltűnt a területről, vagy erőteljesen visszarakott. Igen kényes a vadgazda döntési helyzete, ha egy 500 g feletti őzbak áll előtte, de nem tűnik elég öregnek. Máskor pedig meglöveltük a hasonló bakot, és meg is kaptuk érte a mínusz 3-at.

Még egy dologról volna kevés mondanivalóm: számos szerző azon az állásponton van, hogy kapitális bakjainkat ne tavasszal, hanem csak az üzekeedés végén, augusztusban célszerű elejteni, mivel úgymond nagy szükség van még a tenyésztésükre. Ez az álláspont egyáltalán nem tűnik megalapozottnak. Mint korábban utaltam rá, az agancs tömege igen alacsony hatásfokkal örök-

lődik, sokkal inkább a környezeti hatások függvénye (Csányi Sándor: *Őzselejtezés másképpen* – Nimród Vadászújság 90/5.).

A szóban forgó őzbak 4-6 évesen keresztül már fedezett be sutákat, és az utolsó idényben valószínűleg nem több, mint 2-3 utódjától „esik el” az állomány. Egy-egy állatnak a populáció genetikai potenciáljára gyakorlatilag semmilyen értékelhető hatása nincs.

Egy apaállat tenyészértéke pedig fiatalon pont annyit ér, mint érett korában. Másfelől az öreg bak elejtésével javulnak a fiatalabbak túlélési esélyei. Igaz ugyan, hogy a párzási igénybevétel valamivel nagyobb lesz, ugyanakkor az otthonterület bővülése és a szociális stressz csökkenése ezt ellensúlyozhatja.

A fent említett FM-rendelet, amely a trófeás vad szakszerű selejtezését szabályozza (8. sz. melléklet, a 38/1995. XI. 14. FM-rendeletben), az őzzel kapcsolatban 65-nél több minősítő paramétert, illetve adatot tartalmaz. Ezt lehet olvasgatni a zöld asztal mellett, de a

zöld mezőben, éles helyzetekben használhatatlan.

Az elejtés szempontjából háromféle őzbak van: selejt, kémelendő és golyóérett. Az elejtés pedig lehet szakszerű és szakszerűtlen.

Ezekhez a szempontokhoz a tudományos kutatás legújabb és bizonyított eredményeit kellene segítségül hívni, s mindezt nem a hivatal, hanem a vadász,

a vadgazda szemszögéből alkalmazni. Elismerve ugyanakkor azt is, hogy senki sincs az abszolút tudás birtokában. Se a bizottság, se a vadász. A bírságokkal való fenyegetés helyett pedig sokkal célszerűbb volna a kutatás, képzés, továbbképzés, a vadászati kultúra „pozíciójának” az erősítése.

*Dr. Gazdag Ferenc
vadgazdálkodási szakmérnök*

